

Đất dừa - quê hương Đồng Khởi

Tôi không thể ngờ được, lần này về thăm đất dừa quê hương Đồng khởi lại là một cuộc khám phá không cùng, hết từ ngạc nhiên này đến ngạc nhiên khác.

Thuở đi học, ở cấp 3 và đại học văn khoa, tôi được biết đến cuộc kháng chiến của đồng bào Nam Bộ qua những bài văn tế, văn điệu. Tôi rất khoái cái nghĩa cử hảo hán trong Lục Vân Tiên. Và nghĩa khí của nhà nho yêu nước Nguyễn Đình Chiểu đã thành lời tuyên ngôn về cái nghĩa đời của văn chương, cái lẽ đời của cuộc sống: Chớ bao nhiêu đạo thuyền không khẳm/ Đâm mấy thằng gian bút chẳng tà. Bến Tre không phải là nơi chôn nhau cắt rốn của nhà thơ, nhưng là nơi ông chạy giặc, đã sống hơn một phần tư thế kỷ cuối đời trong cảnh nước mất nhà tan, cũng là nơi đã làm nên sự nghiệp của ông. Vì thế, Bến Tre có quyền nhận Nguyễn Đình Chiểu là người quê mình. Và điều cốt yếu là, Bến Tre sau Nguyễn Đình Chiểu đã hoàn toàn xứng đáng là quê hương thứ hai của ông, đến độ người Bến Tre, quá yêu thương, ngưỡng mộ và tự hào về ông, nên sau Cách mạng Tháng 8 năm 1945 đã đổi tên tỉnh thành tỉnh Đồ Chiểu.

Ngày 8-2-1946, giặc Pháp chiếm Bến Tre. Cuối tháng 3-1946, mặc dù là một trong ba tỉnh xa Trung ương nhất, Bến Tre là địa phương duy nhất cử một đoàn đại biểu vượt biển Đông ra Bắc báo cáo với Bác Hồ và Trung ương, rồi trở về với một thuyền đầy vũ khí. Chuyển về ấy do nữ tướng Nguyễn Thị Định chỉ huy, các đồng chí khác được lệnh ở lại. Trong cuộc kháng chiến lần thứ 2, cũng vẫn sự nhanh nhạy và quyết đoán đã thành truyền thống của lãnh đạo tỉnh, cộng với truyền thống yêu nước quật khởi của đồng bào nên chỉ cần biết trên cho vũ trang, là Bến Tre đã ào súng chôn đầu trước khi tập kết lên, đồng khởi liền. Mà cái cách đồng khởi cũng rất Bến Tre: Huy động cả trống, mõ, thanh la phèng phèng, tù và từ thời nghĩa quân Trương Định, Đốc Binh Lã, Lãnh Binh Thăng ra; súng thật thì ít, súng gỗ quét hắc ín thì nhiều; không chỉ thanh niên, đàn ông mà cả trẻ con, phụ nữ, bà già cũng tham gia; không đi ban ngày, không đi ban đêm mà đi vào lúc nhập nhoạng tối để giặc không phân biệt được thật, giả, khoẻ, yếu; chỉ biết đông lắm, cơ man nào là người; những bước chân rầm rập chuyển đất; những tiếng hô dậy trời và đủ các thứ âm thanh đình tai nhức óc, cùng với những tiếng súng nổ chát chúa; rồi đuốc lá dừa cháy rừng rực thành dòng sông lửa, sáng một góc trời, khiến địch bạt vía kinh hồn trước khí thế bão nổi triều dâng của quần chúng; cùng với lực lượng quân sự tập kích, thế là ta hoàn toàn làm chủ ba xã Định Thủy, Phước Hiệp, Bình Khánh (Mỏ Cây).

Chính từ đóm lửa đồng khởi ấy của Bến Tre mà Tỉnh ủy và Trung ương Cục miền Nam nhận ra vai trò của phụ nữ trong đấu tranh chính trị, để đến ngày 15-3 năm ấy, với cuộc đấu tranh thắng lợi của hơn 5000 phụ nữ, lần đầu tiên đội quân tóc dài ra đời. Cũng từ thực tiễn Đồng khởi của Bến Tre mà ta nhận ra ba hình thức đấu tranh - ba mũi giáp công: chính trị, quân sự, binh vận.

Sau Đồng khởi, nhận thấy cấp thiết phải được trang bị thêm vũ khí, thế là lần đầu tiên trong kháng chiến chống Mỹ, tháng 7-1961 Bến Tre lại tổ chức vượt biển Đông ra Bắc xin Trung ương tiếp tế và đã trở về an toàn, mở đầu cho những chuyến vượt biển của Đoàn tàu không số theo đường mòn Hồ Chí Minh trên biển của hậu phương lớn tiếp viện cho tiền tuyến lớn. Không biết súng cao su phóng lựu đạn, ong vò vẽ đánh địch bắt đầu từ đâu, nhưng súng ngựa trời thì hẳn là Bến Tre nghĩ ra đầu tiên, chẳng thế, trước nhà bảo tàng tỉnh, bên 2 khẩu súng thần công cổ, có 2 khẩu súng ngựa trời nghếch nòng ra sông như một sáng tạo của chiến tranh nhân dân trên quê hương Đồng khởi.

Tôi đã chiêm ngưỡng biểu trưng của ngọn lửa đồng khởi cháy lên từ lớp lớp lá dừa (hình ảnh đặc trưng của quê dừa Bến Tre) làm thành ngọn tháp ba cạnh trên nóc nhà truyền thống Đồng khởi của tỉnh ở Mỏ Cây. Tôi đã dâng hương lên bàn thờ Thiếu tướng Nguyễn Thị Định trong khu tưởng niệm hết sức hoành tráng thờ bà. Vị nữ tướng duy nhất trong Quân đội Nhân dân Việt Nam vẫn tươi cười đón hậu nhìn tôi, như ngày nào.

ở tỉnh xa xôi này có tới 14 vị tướng, (5 Trung tướng) QĐND Việt Nam, 53 anh hùng lực lượng vũ trang Nhân dân, 78 địa phương và đơn vị Anh hùng, 7 vạn thanh niên cầm súng đánh giặc, 34.715 liệt sĩ. Mẹ Cao Thị Thơm (huyện Bình Đại) có 7 con liệt sĩ. 3 mẹ có 3 con liệt sĩ, 10 mẹ có 5 con liệt sĩ. Gia đình mẹ Phan Thị Đây (Mỏ Cày) có ba thế hệ đều là Bà mẹ Việt Nam anh hùng. 14 gia đình có 2 thế hệ mẹ Việt Nam anh hùng. Bến Tre có một đại đội đặc công nước được tuyên dương Anh hùng Lực lượng vũ trang Nhân dân vì có thành tích “Cưỡi sóng Hàm Luông, nhấn chìm chiến hạm Mỹ”. Và có một đơn vị vũ trang toàn nữ mang tên người chỉ huy: Bộ đội Thu Hà, gồm một trung đội, vừa vận động quần chúng chống lại âm mưu lập ấp chiến lược của địch, vận động thanh niên tòng quân và diệt ác trừ gian. ở Bến Tre có một con kênh mang tên Kênh Phụ nữ, bởi làm nên dòng kênh 10 cây số này, phần lớn là bàn tay của các mẹ, các chị. Người phụ nữ đầu tiên ở Việt Nam, đứng đầu tờ báo phụ nữ có tên là Phụ nữ Chung (tiếng chuông phụ nữ) là bà Sương Nguyệt Anh (chứ không phải ánh - con gái cụ Đồ Chiểu). Bến Tre còn có một nhà bác học duy nhất ở Đông Dương và cả Trung Hoa đương đại thế kỷ 19 (như đánh giá của một học giả Pháp đương thời) là một trong 18 nhà bác học thế giới thời đó. Ông biết 15 thứ tiếng phương Tây, 11 thứ tiếng phương Đông, người có tới 118 cuốn sách mà hầu hết là những công trình khoa học của rất nhiều ngành khác nhau. Ông là người Việt Nam duy nhất đã gặp gỡ trò chuyện tâm đắc với nhà văn Pháp nổi tiếng V.Huygô ... Đó là Trương Vĩnh Ký.

Bến Tre còn cống hiến cho đất nước nhiều người con ưu tú nữa, mà người Hà Nội đã suy tôn bằng cách đặt tên cho đường phố của Thủ đô như: Phan Văn Trị, Nguyễn Quang Bích, Nguyễn Cảnh Chân, Nguyễn Quyền... Rất nhiều người con ưu tú khác được cả nước biết đến như: Huỳnh Tấn Phát, Diệp Minh Châu, Đồng Văn Cống... một thanh niên Bến Tre mà cái chết của anh đã thổi bùng lên đợt sóng đấu tranh rầm rộ thời kháng chiến chống Pháp “ngọn lửa” Trần Văn Ơn. Thời chống Mỹ, chàng trai Bến Tre Lê Anh Xuân, trước khi hy sinh đã kịp tạc vào thế kỷ hình ảnh anh bộ đội Giải phóng trong tác phẩm Dáng đứng Việt Nam.

Có đến Bến Tre mới hiểu được, vì sao bước chân lang bạt kỳ hồ của cô hái mơn Nguyễn Bính, từ đất Bắc lưu lạc vào Nam sinh sống, lại dừng ở xứ dừa này; lại phải lòng cô gái “Cần môi chẳng nói nên câu/ Ai hồng đôi má nghiêng đầu làm thính”; sinh hạ được một người con gái, “Hương Mai tên xóm quê nhà/ Vợ chồng liền đặt con là Hương Mai”. Hôm nay tôi được chị Trần Thị Hường, một tên khác của Hương Mai, trưởng ban văn xã Hội đồng Nhân dân tỉnh đưa đi thăm đất dừa quê mình.

Dừa có mặt rải rác ở khắp vùng đồng bằng, nhất là các vùng đồng bằng ven biển nước ta. Nhưng tập trung chủ yếu ở các tỉnh phía nam, mà nhiều nhất vẫn là Bến Tre. Nhiều cả về diện tích lẫn sản lượng. Đi đâu cũng gặp dừa, nhìn đâu cũng thấy dừa. Dừa mọc thành vườn. Vườn nối vườn thành những cánh rừng dừa. Những gốc dừa lão lênh khênh, mỗi cây một dáng, một vẻ... những cánh dừa non chớm vào tuổi dậy thì xanh mướt mắt... Những vườn dừa mới trồng loe ngoe mấy tàu lá đuôi gà ... Cũng thân mộc, cũng độc mộc, không phân cành, phân nhánh, chỉ một ngọn duy nhất hân hữu lắm mới có một cây dừa hai ngọn, lại vô cùng hân hữu, đến mức cả nước chỉ có một cây dừa ba ngọn ở Hà Tiên.

Chúng tôi ngược dòng rồi đổ bộ lên một khu du lịch sinh thái trù phú giữa sông Mỹ Tho. Chỉ thêm hơn nửa giờ nữa ngược sông, chúng tôi sẽ có mặt tại nơi hơn 200 năm trước đã diễn ra trận thủy chiến vang lừng Rạch Gầm - Soài Mút của người anh hùng áo vải Quang Trung. Từ ngày ấy, sóng vẫn ì oạp vỗ vào những gốc dừa nước. Lá dừa nước từ ngày xưa, như ngàn thanh gươm tuốt trần vẫn tua tủa chĩa lên trời. Xuống lượn một vòng rất điệu nghệ qua khúc cầu tạm, vờn ra giữa sông, phục vụ cho việc thi công cầu cáp dây văng Rạch Miếu. Trên ấy công nhân đang hối hả làm việc.

Tôi nhắc người bạn đường đã cùng chúng tôi suốt mấy trăm cây số mấy hôm nay, ngoài ấy mưa xuân đang phơi phơi bay, hoa xoan bắt đầu lớp lớp rụng rơi đầy rồi đầy chị Hường ạ. Chị tần ngần: - Thỉnh

thoảng hể có dịp em lại ra thăm mộ bố em và gia đình ngoài ấy. Thế
nào rồi cũng ghé thăm các anh.
(Báo Văn nghệ)